

РЕШЕНИЕ

№ 376

гр. София, 02.04.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АПЕЛАТИВЕН СЪД - СОФИЯ, 14-ТИ ГРАЖДАНСКИ, в публично заседание на двадесет и шести март през две хиляди двадесет и четвърта година в следния състав:

Председател: Ася Събева

Членове: Елена Тахчиева
Кристина Филипова

при участието на секретаря Мария Ив. Крайнова
като разгледа докладваното от Кристина Филипова Въззивно гражданско дело № 20231000502742 по описа за 2023 година

С решение № 260464 от 14.03.2023 г. по гр. д. № 999/2020 г., СГС, I-6 с-в, **ОСЪЖДА Р. А. Л.**, гражданин на Република Ирландия, да заплати на **"Юробанк България" АД**, следните суми:

- на основание чл. 430, ал. 1 ТЗ - сумата 20 126, 41 евро - главница по Договор за кредит № 315-87/2008 Продукт Нов Алфа Кредит за покупка, строителство и ремонт, за която е предявен *частичен иск* от общо дължима главница в размер на 137 522,26 евро, ведно със законната лихва от 24.01.2020 г. до окончателното плащане, като **ОТХВЪРЛЯ** иска за горницата над присъдената сума до пълния *заявен* размер от 96 122,87 евро, като неоснователен;

- на основание чл. 430, ал. 1 ТЗ вр.чл. 79, ал. 1 ЗЗД - сумата 805,66 лева - *разходи* по договора за кредит за подновяване на договорна ипотека.

Срещу решението в отхвърлителната му част относно главницата (за сумата над 20 126,41 евро до 96 122,87 евро) е постъпила въззивна жалба от „Юробанк България“ АД. Счита, че разрешенятията дадени в ТР от 18.06.2014 и ТР от 2.04.2019 г. на ВКС, касаят само заповедното производство и не може да се прилагат за разглеждания казус (при предявен осъдителен иск по чл. 430

ТЗ), поради което твърди, че банката няма задължение да изпраща уведомление до длъжника относно настъпване на предсрочна изискуемост. Сочи, че погасителните анюитетни вноски включват главница и лихви и така съставляват частично, а не периодично плащане. Според банката давността започва да тече от деня, в който вземането е станало изискуемо, а именно – от падежа, който е крайният срок на погасяване на кредита – 17.12.2039 г. (съгласно Анекс № 1 от 17.12.2009 г.). В тази връзка оспорва извода на СГС, че всички вноски по главницата в срок от 5 години преди исковата молба са погасени по давност. Претендира решението да се отмени в обжалвана част и да се уважи иска за предявения размер на *главницата*, както и да се присъдят разноски.

Срещу решението в осъдителната част е постъпила жалба от Р. А. Л.. Счита, решението за недопустимо в частта, в която съдът се е произнесъл за цялата сума, макар искът да е предявен като частичен. Сочи, че относно разходите за ипотека липсват каквито и да е мотиви на съда, а отделно - тази претенция е неоснователна, тъй като за длъжникът не е включено такова задължение по чл. 5 от Договора за кредит от 2008 г. Пояснява, че такъв дълг не съществува нито по силата на общите условия (чл. 9, който е неясен), нито по силата на Тарифата на банката (която не е представена по делото, не е част от общите условия, не е подписвана от кредитополучателя). Твърди, че частичните плащания по договора от страна на длъжника по погасителен план, съставляват периодични плащания (съгласно практиката на съдилищата в страната от 2011-2014 г.). Ето защо счита, че вземанията са ставали изискуеми всеки месец и за тях е изтекла погасителна давност за времето предхождащо три години преди исковата молба – за периода от 17.02.2015 г. до 17.01.2017 г. и за сумата от 7623,92 евро. Моли решението да се обезсили частично, а в останалата част да се отхвърли иска за такси за ипотека и да се признае погасяване по давност на част от задълженията. Оспорва разноските на банката.

В писмен отговор Р. Л. оспорва жалбата на банката. Твърди, че изявление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем не се съдържа в исковата молба.

В писмен отговор „Юробанк България“ АД оспорва жалбата на Р. Л., като сочи, че съдът се е произнесъл в рамките на исковата претенция, както и

че задължението за поемане на разносните по подновяване на обезпеченията по кредита е ясно записано в чл. 9 от ОУ. Подчертава, че месечните плащания по кредита не са периодични и се погасяват с 5 годишна давност.

Въззивните жалби са подадени в срок, срещу валидно и допустимо съдебно решение, преценено като такова в съответствие с чл. 269 ГПК. Въззивният съд намира за неоснователно оплакването относно допустимостта на решението на СГС – първостепенния съд надлежно се е произнесъл по въведения предмет на делото, като е уважил част от частично предявения иск и е отразил стойността на цялото вземане, като последното обаче не е било предмет на разглеждане, тъй като не е било заявено с исковата молба.

Софийски апелативен съд при преценка на доводите на страните и доказателствата по делото намира следното:

Предявени са искове с правно основание чл. 430 ТЗ.

Ищецът "Юробанк България" АД твърди, че е кредитор на ответника Р. А. Л., по силата на сключен на 9.09.2008 г. договор за кредит между „Алба Банк – Клон България“ КЧТ (чието търговско предприятие е *придобито* от ищеца) и ответника Р. А. Л.. Сочи, че Л. усвоил заем в размер на 142 000 евро, като се задължил да връща сумата на равни месечни вноски, ведно с договорената възнаградителна лихва за срок от 30 години, като за обезпечаване на дълга е учредена ипотека върху два имота в с. Равда. Твърди, че на 17.12.2009 г. бил подписан Анекс № 1, с който пророчените по договора суми били оформени като главница, крайният падеж на договора бил определен на 17.12.2039 г., предвиден бил шестмесечен гратисен период, през който кредитополучателят погасявал само лихви и бил променен начина на формиране на наказателната лихва. Банката сочи, че кредитът бил обслужван до 17.08.2010 г., когато ответникът преустановил плащания. Твърди, че Л. дължи главница в общ размер на 137 522, 26 евро, но претендира в настоящото производство да му се присъди само частична сума от 96 122, 87 евро. Отделно от това претендира заплащане на сумата 805,66 лева, която съставлява разходи по подновяване на договорната ипотека. Претендира законната лихва от подаване на исковата молба - 24.01.2020 г., до окончателното плащане.

Ответникът Р. А. Л. твърди, че банката не му е обявила предсрочната изискуемост на кредита. Сочи още, че вземането е погасено по давност – три

или пет годишна. Заявява, че приложимите към кредитното правоотношение Общи условия не са му били предоставени, както и че клаузата по тях, даваща възможност на кредитора да се позовава на предсрочна изискуемост на кредита при пр.рочие, без да я обявява на кредитополучателя (т. 29), е нищожна като неравноправна.

От събраните доказателства, преценени в съответствие с доводите на страните във въззивното производство, се установява следното от фактическа и правна страна:

Няма спор, че ответникът е сключил договор за кредит на 9.09.2008 г. с „Алфа Банк“ АЕ, чрез клона си „Алфа Банка – Клон България“. Търговското предприятие на последното дружество е придобито от ищеца „Юробанк България“ АД. В този смисъл няма разногласие по въпр.а, че банката е кредитор на ответника Л., който е усвоил кредит от 142 000 евро и е обезпечил същия с ипотека върху два имота в с. Равда. Погасяването на дълга е следвало да стане с равни месечни анюитетни вноски, като плащането е било забавено, а в последствие напълно преустановено на 17.08.2010 г.

Установява се, че с Анекс от 17.12.2009 г. (л. 41) страните са предоговорили условията по договора, като са се споразумели вземането на банката, включващо редовна главница, пр.рочена главница, лихва върху редовната главница, наказателна лихва върху пр.рочената главница, да бъде *трансформирано в редовна главница*. Посоченото съглашение за капитализиране на лихвите (прибавянето им към остатък от дължима главница и повторното им олихвяване) съдържа нищожна клауза. На първо място следва да се посочи, че констатирането на последната е задължение на съда, съгласно ТР № 1 от 27.04.2022 г. по тълк. д. № 1/2020 г., ОСГТК на ВКС. Според този тълкувателен акт съдът е длъжен да се произнесе в мотивите на решението по нищожността на правни сделки или на отделни клаузи от тях, които са от значение за решаване на правния спор, дори и без да е направено възражение от заинтересованата страна, в случай, че нищожността произтича пряко от сделката или от събраните по делото доказателства. Актуалната съдебна практика на върховния съд се консолидира около тезата, че подобни клаузи са недействителни, тъй като с тях на практика се уговаря анатоцизъм, което е допустимо само при договори между търговци (какъвто ответникът по иска не е), предвид правилото на чл.

294, ал. 1 ТЗ. Нищожността произтича от разпоредбата на чл. 26, ал. 1, пр. 1 ЗЗД вр. с чл. 10, ал. 3 ЗЗД и съставлява нарушение на закона. В този смисъл решение № 66/29.07.2019 г. по т. д. № 1504/2018 г. на II ТО, решение № 30/20.05.2020 г. по т. д. № 739/2019 г. на I ТО, решение № 118/11.12.2020 г. по т. д. № 2278/2019 г. на I ТО, решение № 132/13.01.2021 г. по т. д. № 2195/2019 г. на I ТО, решение № 60091 от 27.09.2021 г. по т. д. № 1345/2019 г., Т. К., II Т. О. на ВКС и т.н.

При наличие на нищожна договорка в анекса, следва да се приеме, че отношенията между страните са продължили да бъдат регулирани по силата на предходното споразумение между тях, а именно – първоначалния договор. Според приетата по делото ССЕ се установява, че към датата на последното по делото заседание, размерът на главницата по падежиралите вноски е на стойност 48 742,50 евро – за 169 падежирали месечни вноски, за периода 17.05.2010 г. – 26.03.2024 г.

Относно реално дължимия в настоящото производство размер на иска съдът намира следното:

Както се възприема константно в съдебната практика, предсрочната изискуемост съставлява форма на изменение на договора. За нейното настъпване е необходимо волеизявление на една от страните и наличие на още две предпоставки - обективният факт на неплащане на задължения от длъжника и упражняване от страна на кредитора на правото му да обяви кредита за предсрочно изискуем. Ето защо следва да се установи, че длъжникът е изпаднал в забава (съответно кога), че са настъпили предпоставки за обявяване на кредита за предсрочно изискуем, че тази предсрочна изискуемост е обявена на длъжник, респ. ако това не е сторено по надлежния начин (т.е. предсрочна изискуемост на цялото вземане не е настъпила) – да се изследва кои са вноските по главницата с настъпил падеж (към коя дата - датата на връчване на покана, датата на връчване на исковата молба, датата на приключване на съдебното дирене и пр.) и дали са налице условия за предсрочна изискуемост на част от главницата. (в този смисъл т. 18 от ТР № 4 от 18.06.2014 г. по тълк. д. № 4/2014 г., ОСГТК на ВКС, както и т. 1 от Тълкувателно решение № 8 от 02.04.2019 г. по тълк. д. № 8/2017 г., ОСГТК на ВКС, решение № 10 от 25.02.2020 г. по т. д. № 16/2019 г., Т. К., II Т. О. на ВКС, Решение № 60162 от 26.01.2022 г., по т.д. 2482/18 г., и др.).

На първо място изцяло неправилно е твърдението на банката, че разрешенията на ТР № 4 от 18.06.2004 г. и разясненията относно предсрочната изискуемост не са относими в производство по чл. 430 ТЗ. Обратно – в практиката на ВКС е безпротиворечиво прието, че за да се претендира плащане на остатъка от целия дълг от кредитополучател в условията на чл. 430 ТЗ следва да се установи, че предсрочната изискуемост е настъпила (когато се иска връщане на целия остатък от дълга), респ. да се установи кои са падежиралите вноски по главницата, ако не е настъпила предсрочна изискуемост за целия остатък от кредитната диспозиция. В този смисъл за да може да претендира предсрочно връщане на остатъка от дълга (преди изтичане на срока на договора) е необходимо банката да установи посочените по-горе условия, в това число, че е обявила на длъжника, че счита кредита за предсрочно изискуем, респ. прекратява договорната обвързаност с него. В настоящият случай, както е посочено и в решението на СГС, банката не твърди, че е обявила на ответника-длъжник, че счита остатъка от кредита за предсрочно изискуем. Защитната си позиция тя изгражда върху тезата, че не е обвързана от такова задължение, което становище, както се посочи, не отговаря на законовите изисквания. Практиката допуска, ако банката не е изпълнила точно това свое задължение преди започване на съдебното производство, да направи изявление в тази насока със самата искова молба. В настоящият случай такова изявление в текста на исковата молба също *не е било включено*. То не може да бъде изведено и по тълкувателен път. Банката е претендирала *част* от общо дължимата сума, като така е създавала неяснота дали се претендира цялото вземане или само част от него, т.е. не може да се счита, че банката е изисквала плащане на целия остатък от кредита. Недопустимо е да се изисква от ответника да тълкува и интерпретира претенцията на банката и да приема, в свой ущърб, че с исковата молба от него е поискано да плати целия останал дълг предсрочно. В исковата молба никъде не е посочено, че банката счита договора за предсрочно прекратен с всички последиците на това изявление. Ето защо в настоящият случай, поради ненастъпилата предсрочна изискуемост, с оглед ненадлежно упражняване на това право от страна на банката, последната има основание да претендира и да получи само главницата по вноските с настъпил падеж – до исковата молба и в хода на производството до последното по делото заседание пред въззивния съд. Така и в решение № 193 от 10.04.2020 г. по т. д. № 3092/2018 г., Т. К., II Т. О. на

ВКС, където от Върховният съд е приел, че ако не се установи настъпване на предсрочна изискуемост, включително в хода на процеса, съдът следва служебно (съобразно нормата на чл. 162 ГПК) да изясни размера на дължимите суми по падежиралите вноски към момента на приключване на устните състезания по спора - в този смисъл са изричните указания на ТР № 8/2017 г. от 02.04.2019 г. на ОСГТК на ВКС, т. 2. Във връзка с казаното, с определение от 16.11.2023 г. по почин на съда е допусната ССЕ, според която както се посочи, неплатената пр.рочена главница е 48 742,50 евро към датата на последното заседание. (Задача № 1 от ССЕ).

По отношение на възражението за изтекла погасителна давност за част от вноските за главницата, съдът намира следното:

Относима е практиката на ВКС в решение № 147 от 10.03.2021 г. по т. д. № 2356/2019 г., II т. о., решение от 19.06.2020 по т.д. № 237/2019 г. на ВКС, ТК, II отд., Решение № 45/17.06.2020 г. по д.д. № 237/2019 г., решение № 102 от 05.08.2022 г. по гр. д. № 1759/2021 г., Г. К., IV Г. О. и др. Не представлява задължителна практика, тази на която се позовава жалбоподателя и която изхожда от съдилища *в страната*. В цитираните актове на ВКС се приема, че когато вземането на банката по кредита е разсрочено на отделни погасителни вноски, изискуемостта на съответната част от главницата настъпва в различни моменти по силата на постигнатото от страните съгласие, което има силата на закон между тях. За съответната част от главницата изискуемостта настъпва с изтичането на срока за плащането ѝ, от който момент за тази част кредиторът може да търси изпълнение, вкл. и по съдебен, т.е. принудителен ред, поради което бездействието му се санкционира с течение на давностния срок по отношение на тази част от вземането по кредита. Да се приеме противното, означава да не се зачете волята на страните по договора относно различната изискуемост на частите от главницата по всяка от дължимите вноски и свързаното с нея течение на давността. В случая не става въпрос за предложено частично изпълнение от страна на длъжника без съгласието на кредитора, а за разсрочено изпълнение на главницата по кредита, за което страните са постигнали съгласие още при сключването му или с допълнително споразумение. Ето защо, не може да се приеме, че от една страна, кредиторът има право да търси изпълнение от изискуемостта за съответната част от вземането, но от друга страна, бездействието му да го направи, да не води до течение на давностния срок за тази част от вземането. В този смисъл

началният момент, от който започва да тече давностният срок за вземания за главница по погасителни вноски по договор за банков кредит е моментът на изискуемостта на съответната вноска.

Следва да се отбележи, че понастоящем сочения въпр. не е еднозначно решаван и в практиката на ВКС, и във връзка с това с разпореждане от 07.06.2023 г. е образувано тълк. д. № 3/2022 г., ОСГТК на ВКС, с цел да се даде отговор на въпр.а – „При уговорено погасяване на главното задължение на отделни погасителни вноски с различни падежи, откога тече съгласно чл. 114 ЗЗД давностният срок за главницата и/или за възнаградителните лихви - от датата на падежа за всяка вноска или от настъпване на изискуемостта на целия дълг, включително в хипотеза на предсрочна изискуемост?“. Настоящият състав е длъжен да постанови решението си, като възприеме едно от дискуссионните становища, и основавайки се на преобладаващата по-нова практика, закрепена напр. в решение № 102 от 05.08.2022 г. по гр. д. № 1759/2021 г., IV г. о., решение № 63 от 01.06.2022 г. по т. д. № 2140/2018 г., I т. о. и пр., приема посочените по горе изводи. Те се основават и на становището, че това разрешение се установява с оглед целите на института на погасителната давност - стимулира своевременно упражняване на субективните граждански права, гарантира правната сигурност като допринася за бързото развитие и уреждане на гражданските правоотношения, както и с нормативната обвързаност на давността с изискуемостта на осн. чл. 114, ал. 1 ЗЗД, от който момент самият кредитор има право да търси изпълнение за отделните непогасени и падежирали вноски. (В този смисъл са били постановяване решения на настоящият апелативен състав и по други дела – напр. решение № 1220 от 13.10.2022 г. по в. гр. д. № 844/2022 г., решение № 590 от 04.05.2023 г. по в. гр. д. № 206/2023 г. и пр.).

Според приетата ССЕ и правилото на чл. 114, ал. 1 ЗЗД, погасени по давност се явяват задълженията по главницата за вноските преди 24.01.2015 г., респ. дължими са тези след 24.01.2015 г. до датата на исковата молба, и след нея – до датата на последното заседание (тъй като до този момент е настъпила изискуемостта им по погасителния план). Размерът на дълга в този случай е 35 030, 43 евро за 110 месечни погасителни вноски с настъпил падеж от 24.01.2015 г. до 26.03.2024 г. Тази сума се дължи с лихва, посочена в решението на СГС, тъй като в тази част няма жалба от никоя от страните.

Във връзка с претенцията за 805,66 лв. като разноски по подновяване на ипотеката съдът приема следното: По делото са представени общите условия на „Алфа Банк“ АЕ, които са подписани от кредитополучателя, което налага отхвърляне на възражението му, че не е запознат с тях. В чл. 9 (л. 27) на същите е отразено, че кредитополучателят се задължава да заплаща всички нотариални, държавни и банкови такси по Тарифата на банката, свързани със сключването на договора, учредяването, подновяването и заличаването на обезпеченията. В чл. 21 от общите условия допълнително е посочено, че всички разходи по учредяване на обезпечението и неговото подновяване са за сметка на кредитополучателя. Няма спор, че ответникът е учредил ипотека в полза на банката, поради което за подновяването на същата (като обезпечение на дълга) в негова тежест следва да се възложат разноските за това. Ето защо оплакването, че таксите по подновяване на ипотеката не се дължат от ответника е несъстоятелно. Не може да се възприеме и тезата, че това задължение следва да отпадне, тъй като кредитополучателят е следвало да бъде надлежно запознат с Тарифата на банката – таксите по подновяване на ипотеката са *нотариални* (както са описани и в исковата молба) и не се съдържат в посочената тарифа.

При този изход на спора разноски се следват само на банката, които с оглед уважената част от иска от 14 903,98 евро възлизат на 870,57 лв. (при съобразяване на списък по чл. 80 ГПК в молба от 1.12.2023 г.). В същите не е включено възнаграждение на процесуален представител на банката, поради което възражението за прекомерност на такова не следва да се обсъжда. Разноските за първата инстанция не подлежат на преразглеждане, тъй като присъдената част от исковата сума е обусловена от изтичане на период от време *след* първоинстанционното решение.

Воден от горните мотиви съдът

РЕШИ:

ОТМЕНЯ решение № 260464 от 14.03.2023 г. по гр. д. № 999/2020 г., СГС, I-6 с-в, в частта, в която се отхвърля иска на **"Юробанк България" АД срещу Р. А. Л.**, гражданин на Република Ирландия, да заплати сумата над 20 126,45 евро до сумата 35 030,43 евро като вместо това постановява:

ОСЪЖДА **Р. А. Л.**, гражданин на Република Ирландия, да заплати на

"Юробанк България" АД на основание чл. 430, ал. 1 ТЗ допълнително сумата над 20 126, 41 евро до сумата от 35 030,43 евро, съставляваща главница по Договор за кредит № 315-87/2008 Продукт Нов Алфа Кредит за покупка, строителство и ремонт (общата сума от 35 030,43 евро е дължима за периода от 24.01.2015 г. до 26.03.2024 г.), за която е предявен *частичен иск* за сумата от 96 122,87 евро, като част от обща главница в размер на 137 522,26 евро, ведно със ведно със законната лихва от 24.01.2020 г. до окончателното плащане.

ПОТВЪРЖДАВА решението в частта, в която искът е отхвърлен за разликата над 35 030,43 евро до 96 122,87 евро, в частта, в която искът е уважен за периода 17.02.2015 г. до 17.01.2017 г. и за сумата от 7623,92 евро и в частта, в която искът е уважен за сумата 805,66 лв., съставляващи разходи по договора за кредит за подновяване на договорна ипотека.

В останалата част решението е влязло в сила като необжалваемо.

ОСЪЖДА **Р. А. Л.**, гражданин на Република Ирландия, да заплати на **"Юробанк България" АД** разноски за въззивната инстанция в размер на 870,57 лв.

Решението може да се обжалва пред ВКС в месечен срок от съобщението до страните, че е изготвено.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____